

Відгук

офіційного опонента про дисертаційне дослідження
Кічук Антоніни Валеріївни «Основи психоемоційного
здоров'я студентів», поданого на здобуття наукового ступеня
доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова
психологія

Проблема здоров'я особистості є достатньо важливою у будь-які часи. Психологія здоров'я нині набуває особливого загострення через посилення емоційного переживання людиною свого буття за умов збільшення інформаційного тиску, погіршення екологічної ситуації та активізацій впливу емоціогенних факторів. Особливо це стосується молоді, коли брак соціального досвіду і кількість неконтрольованих емоцій є виразними. У такій площині важко переоцінити своєчасність звернення А.В. Кічук до самоцінного психологічного явища, яким постає психоемоційне здоров'я. Актуальність теми дослідження здобувачки, понад усе, вбачаємо в тому, що йдеться не лише про основи психоемоційного здоров'я, а й про особистісну властивість саме у зрілому юнацькому віці, стосується періоду особистісно-професійного становлення.

Аналіз дисертаційного дослідження А.В.Кічук дозволяє стверджувати про незаперечність його новизни, оскільки в ньому вперше обґрунтовані конструктивні та взаємопов'язані, на наше переконання, концепти, котрі спроможні розширити наукові уявлення про феноменологію психоемоційного здоров'я – його психологічний зміст, структурно-компонентний склад, рівні його вияву у студентства, психологічні механізми позитивної динаміки; розроблення базової моделі зміцнення психоемоційного здоров'я особистості зрілого юнацького віку. Поглиблено наукові уявлення про домінанти і самопізнання, самовідновлення, і самозбереження студентами. Дістали подальшого розвитку специфічні принципи здоров'язбереження особистості зрілого юнацького віку.

Якщо оцінювати дисертацію А.В.Кічук за параметром «практичне значення», то маємо вказати на її очевидність, адже тут міститься

різноаспектне навчально-методичне забезпечення процесу збагачення психоемоційного здоров'я студентів котре розроблено здобувачкою. З-поміж такого забезпечення на особливе схвалення заслуговують три навчальних посібника (до прикладу «Збагачуємо психоемоційне здоров'я студентів»). Відтак, розроблена навчально-розвивальна програма, її змістовий складник, можуть бути адаптовані та впроваджені не лише у вищу школу, а й у загальноосвітніх закладах.

Вважаємо, що дослідницький апарат дисертаційної роботи визначено чітко; усі наукознавчі складові (мета, завдання, об'єкт, предмет) сформульовано коректно. На наш погляд, умотивованою є обрана структура дослідження.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади проблематики здоров'я особистості у психологічній науці» міститься цікавий теоретичний матеріал, котрий відтворює аргументовані методологічні орієнтири та теоретичні підвалини щодо наукової сутності базового явища, його перетину із психічним здоров'ям, психологічним здоров'ям, психоемоційним здоров'ям. Нам особливо імponує подане у третьому підрозділі обґрунтування такого положення: чому саме правомірно вивчати психоемоційне здоров'я як психологічну категорію, а представлене в тексті і дисертації (див. с.368-369) і автореферату (див.с. 24-25) авторське трактування поняття «психоемоційне здоров'я студента» вважати повноцінним.

У другому розділі – «Психоемоційне здоров'я особистості зрілого юнацького віку у параметрах психологічної теорії і практики» – здобувачка фокусує дослідницьку увагу на властивості підструктури особистості, адже доводить доцільність психоемоційне здоров'я розуміти саме як особистісну властивість студента. Маємо вказати, що таке обґрунтування відбувалось на фундаментальному теоретичному підґрунті, оскільки контентом небезпідставно розцінювалися А.В.Кічук ознаки особистості (унікальність, активність, відкритість, саморозвиток, самореалізація). Це ми вважаємо цілковито виправданим ще й тому, що в дисертації зосереджено належну

дослідницьку увагу на емоційному складнику психологічного здоров'я (тобто, значущості діалектичного зв'язку між емоціями і почуттями, важливості розуміти впливовість емоційних характеристик на особистісні зміни тощо). При цьому враховано науковий доробок як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників (принагідно вкажемо, що близько 50 джерел учених зарубіжжя активно використано впродовж дисертаційної роботи). Авторка має рацію, коли у процесі аналізу результатів пілотажного дослідження, диференціює респондентів за професійними уподобаннями, беручи до уваги не лише суто біологічну природу емоцій; до того ж у третьому підрозділі відтворено й результати емпіричних досліджень здатності студентів розпізнавати соціально-емоційні проблеми, оцінювати й пояснювати власні емоції. І це зроблено на виборці, яку склали понад тисяча студентів семи різнопланових вітчизняних закладів вищої освіти.

Третій розділ – «Методологічні основи концептуалізації психоемоційного здоров'я особистості в період зрілого юнацького віку» – присвячений обґрунтуванню авторської концепції та базової моделі зміцнення психоемоційного здоров'я студентів, визначенню змістових і структурно-функціональних характеристик психологічного явища, що є ключовим.

Відмітимо вияв належної наукової ерудиції здобувачки у зв'язку із концептуалізацією ідеї забезпечення позитивної динаміки рівнів психоемоційного здоров'я студентів через розвиток аксіологічного, когнітивно-афективного, конантивно-інструментального та соціально-визначального складників. Цей матеріал, на наше переконання, досить вдало сконденсовано у другому підрозділі третього розділу та влучно відтворено у рисунку 3.3.2 (с. 242) та додатках.

У четвертому розділі – «Емпіричне дослідження психоемоційного здоров'я студентів» – досить ґрунтовно, на наш погляд, висвітлено авторську позицію відносно необхідного і достатнього обсягу діагностувального інструментарію, спрямованого на поглиблення наукових уявлень про психоемоційне здоров'я саме студентів. Зазначимо, що повноцінне уявлення

про особливості створення та результати перевірки психометричних характеристик тесту-опитувальнику «Діагностика психоемоційного здоров'я особистості» віддзеркалює другий підрозділ четвертого розділу. Вважаємо, що варте всілякої підтримки намагання А.В. Кічук представити психологічний контент явища, яке досліджується: встановлені як кореляційні зв'язки між компонентами психоемоційного здоров'я та параметрами психологічної ресурсності, задоволеністю навчальною діяльністю тощо, так і факторами особистості (накшталт товарищів, емоційна стабільність, самодостатність тощо). Повноцінне уявлення про особливості осіб із різним рівнем психоемоційного здоров'я відтворює підрозділ 4.5, зокрема, рис. 4.5.2, де в розрізі відповідних рівнів психоемоційного здоров'я («індивідний», «соціальний», «особистісний», «суб'єктний») наочно показано специфіку задоволеності студентів навчальною діяльністю. На схвалення заслуговує здійснення здобувачкою факторизація чинників психоемоційного здоров'я майбутніх фахівців.

П'ятий розділ роботи – «Формування основ психоемоційного здоров'я студентів» - містить ґрунтовний аналіз експериментальної частини роботи. Дисертанткою окреслено нові наукові данні про сукупність тих психолого-педагогічних умов, реалізація яких забезпечує позитивну динаміку процесу зміцнення психоемоційного здоров'я студентів. Показовим у цьому відношенні вважаємо модельне уявлення про психологічну стратегію, спрямованого на створення основ психоемоційного здоров'я студентів (Рис. 5.2.1 тексту дисертації, табл.3 тексту автореферата).

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження А.В. Кічук, все ж маємо вказати на деякі дискусійні питання та його недоліки, зацентувати побажання.

1. Предмет дослідження дисертантки є надто складний. Це варто розуміти. Мабуть тому й в роботі наявна певна багатосаровість щодо застосування понять «психологічна стратегія», «навчально-розвивальна програма»,

«психологічний супровід». А це не додає, на нашу думку, чіткості викладу дослідницького задуму.

2. Дисертаційна робота набула б ще більшої ваги, як би не на рівні опису (як це зроблено у підрозділі 3.2. дисертації), а системного подання усіх параметрів, за яких досліджувались основи психоемоційного здоров'я студентів. Варто було десь в одному місці тексту дисертації це відобразити.

3. Вважаємо недостатньо повним виклад фактичного матеріалу, який висвітлює у дослідницькому процесі місце та роль психолого-соціальної студентської служби закладу вищої освіти.

4. На рисунку 4.5.4 наведено особливості четвертого підрозділу четвертого розділу життестійкості у студентів з оптимальним, помітним, помірним та номінальним рівнями психоемоційного здоров'я. Дійсно, це незаперечний за змістом ілюстративний матеріал. Натомість, з нашої точки зору, його можна інтерпретувати й як тотожня характеристика з психічним здоров'ям, а це не сприяє чіткості уявлень про предмет дослідження, тобто основи розвитку психоемоційного здоров'я студентів.

5. У четвертому підрозділі п'ятого розділу досить повно описано формувальний етап проведеного психологічного експерименту. Не зважаючи на суттєву вагомість набутого фактичного матеріалу, не завадило б навести порівняльну ефективність втіленої розвивальної системи на прикладі конкретних представників окресленої типології студентів (позитивно-активний, орієнтувально-адаптаційний тип, інфантильно-егоцентричний) навести індивідуальні дані щодо динаміки рівнів психоемоційного здоров'я. Це б додало аргументуванню тенденцій відносно осіб із різними особливостями психоемоційного здоров'я.

6. Не завадило б, на нашу думку, бути більш обачливим у застосуванні деяких дискусійних моментів; наприклад, «вияв у психоемоційній сфері», «рівень, наблизений до абсолютного психоемоційного здоров'я», «нормоцентричність».

Наші зауваження та побажання ніяким чином не впливають на загальне позитивне враження від дисертації.

Отже, можемо стверджувати, що автореферат та дисертаційна робота «Основи психоемоційного здоров'я студентів» повністю відповідають існуючим стандартам і вимогам п. п. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами та доповненнями внесеними згідно з постановою КМУ та № 607 від 15.07.2021 р.), які висуваються до докторських дисертацій, а їх автор Кічук Антоніна Валеріївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри практичної психології
Класичного приватного університету

В.В. Зарицька

Підпис В.В. Зарицької засвідчую
Головний відділ управління персоналом
Класичного приватного університету
"14" 09 2021 р.
Підпис